

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИМІРЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Проведений аналіз наукових розробок та нормативно-правових актів свідчить про те, що ні в економічній науці, ані в законодавстві немає єдиного підходу до аналізу стану фінансової безпеки домашніх господарств. Більшість досліджень концентрують увагу на оцінці рівня економічної безпеки фінансового сектора, підприємницької діяльності або держави в цілому. Що стосується фінансів домогосподарств, то закордонні дослідники в основному застосовують панельні опитування як базу для аналізу стану фінансової стабільності населення тої чи іншої країни.

У міжнародному фінансовому середовищі доволі поширеним є індекс Генворс (the Genworth Index), розроблений однойменною страховою компанією, яка попри свою основну діяльність займається поглибленим аналізом рівня фінансової безпеки домогосподарств не лише у країнах Європи, але й у Латинській Америці та Азії. Ціллю даного проекту було розробити єдиний, міжнародно-релевантний стандартизований показник фінансової безпеки споживача [1].

Дане дослідження проводиться методом омнібусу, що представляє собою онлайн, тет-а-тет та телефонні опитування, організовані за спеціальною репрезентативною вибіркою.

Індекс розраховується шляхом співвідношення відсотка людей, які є фінансово забезпеченими до відсотка опитуваних, що є фінансово незахищеними. Таким чином, оцінка рівня фінансової безпеки варіюється у шкалі від 0 до 100, де результат, що наближається до 0, характеризує фінансову вразливість, а чим вищий показник, тим домогосподарство фінансово стабільніше.

На підставі результатів дослідження, домогосподарства класифікуються на 4 підгрупи:

- «фінансово стабільні» – домашні господарства, в яких рідко бувають фінансові труднощі, а очікування щодо власної фінансової ситуації позитивні;
- «обачні» – домогосподарства, які передбачають, що їх фінансовий стан залишиться таким же, або погіршиться, але в цілому в них рідко трапляються фінансові проблеми;
- «борці» - домашні господарства, що зазнають фінансових труднощів досить часто, але на даний момент очікують, що їх фінансова ситуація покращиться;

– «фінансово вразливі» - домогосподарства, що часто або постійно зазнають проблем фінансового характеру і не вірять, що в них може щось змінитися на краще.

Так, згідно з результатами досліджень, країною з найвищим рівнем фінансової безпеки домогосподарств є Китай, а єдині країни, що демонструють підвищення індексу - це Мексика та Швеція. Іспанія, навпаки, значно опустилася в рейтингу за останні кілька років. Оцінка рейтингу Данії, Греції, Італії та Португалії теж впала на більш, ніж 10 пунктів.

Окрім цього, опитування показало, що найбільше домогосподарств турбує питання вартості житла (близько третини респондентів зазначили це основною проблемою на шляху до забезпечення особистої фінансової безпеки). Також громадяни країн Європи хвилюються за рівень заробітної плати та забезпеченість роботою.

Існує ще одна методика, запропонована Бюро фінансового захисту споживача США, що базується на анкетуванні домашніх господарств та аналізі їх фінансово добробуту [2]. Власне, у інструкції акцентовано, що поняття фінансового добробуту включає як фінансову безпеку, так і фінансову свободу вибору на даний момент і в майбутньому. У більш широкому контексті, фінансовий добробут складається з кількох елементів, таких як: контроль над власними фінансами (можливість домогосподарства вчасно заплатити квартплату, відсутність боргів); здатність протистояти фінансовому шоку (наявність заощаджень, страховки, ймовірності покластися на родичів і друзів у випадку непередбачуваних витрат); можливість реалізувати фінансові цілі (наприклад, оплатити за навчання, або заощадити певну суму коштів для пенсійного віку); наявність вибору, що дозволяє насолоджуватися життям (відпустка, похід в ресторан, можливість менше часу працювати, щоб приділяти достатньо уваги сім'ї).

Вважаємо, що обидва описані вище методи є цінними та дають інформативні результати, однак організація такого дослідження потребує значних витрат коштів, так як опитування проводиться спеціальним дослідницьким центром або агентством, а опрацювання анкет займає досить тривалий період часу.

Дослідження власної фінансової безпеки з точки зору домогосподарства є також цілком реальним та, більше того, необхідним з метою визначення рівня особистого добробуту.

Одним з методів є обчислення коефіцієнта співвідношення величини боргу до власних коштів. Власні кошти – це всі грошові кошти та інші активи, якими володіють члени домашнього господарства, а борг – це кошти та інші цінності, отримані на умовах позики, наприклад, кредити, одержані у фінансових установах, товарно-матеріальні цінності, одержані на умовах кредиту або відстрочення.

Автор даного підходу, Сем Доген [3], ділить домашні господарства за рівнем фінансової безпеки на 6 типів: від фінансово незалежних (ті, що не мають заборгованості або величина власних коштів перевищує розмір боргу) до фінансово вразливих (домашні господарства, в яких борг перевищує власні фінансові ресурси в 10 і більше разів). Очевидно, що, зважаючи на різну схильність до ризику та можливість генерувати дохід, неможливо визначити єдиний оптимальний варіант співвідношення. Тому автор класифікує величину співвідношення боргу і власних коштів в залежності від вікової категорії працездатних членів домогосподарства та тривалості їх трудового стажу.

Аналіз літературних джерел за темою дослідження дає підстави стверджувати про відсутність єдиного підходу і методики аналізу стану фінансової безпеки домашніх господарств. Виявлення особливостей вимірювання фінансової безпеки домогосподарств за кордоном потребує подальшого дослідження з метою відфільтрування найбільш цінних та результативних методів для адаптування до вітчизняних реалій.

Список використаної літератури

1. Finney A. Genworth Index: Measuring Consumer Financial Security and Vulnerability [Електронний ресурс] / A. Finney, D. Hayes // Genworth Financial. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bristol.ac.uk/geography/research/pfrc/themes/credit-debt/genworth-index.html>
2. Measuring financial well-being: A guide to using the CFPB Financial Well-Being Scale [Електронний ресурс] / Consumer Financial Protection Bureau. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.consumerfinance.gov/data-research/research-reports/financial-well-being-scale/>
3. Sam Dogen. Measure Your Financial Security By Calculating Your Debt To Cash Ratio [Електронний ресурс] / Financial Samurai. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.financialsamurai.com/measuring-your-financial-security-debt-to-cash-ratio/>